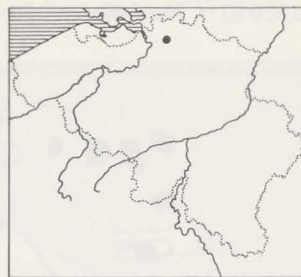

G. CUYT

De inheems-Romeinse nederzetting te Wijnegem

In 1984 werd het archeologisch onderzoek te Wijnegem, dat startte in 1971, intensief verdergezet. Een totale oppervlakte van 1540 m² werd onderzocht. De opgravingen worden door de Antwerpse Vereniging voor Romeinse Archeologie verricht, in samenwerking met de Nationale Dienst voor Opgravingen. Aangezien het houtbouw betreft, waarvan de paalsporen vaak slechts met de grootste moeite kunnen onderscheiden worden, wordt er gewerkt met brede opgravingsvlakken (ca. 10 m breed en min. 20 m lang) die machinaal geopend worden en zoveel mogelijk bij elkaar aansluiten.

Het belangrijkste resultaat in 1984 was de ontdekking van drie nieuwe inheems-Romeinse gebouwtjes in houtbouw. Het beeld dat we ons sinds jaren trachten te vormen van deze Gallo-Romeinse nederzetting, is aldus met enkele nieuwe elementen aangevuld : een zgn. vierpostenspijker voor de opslag van graan of

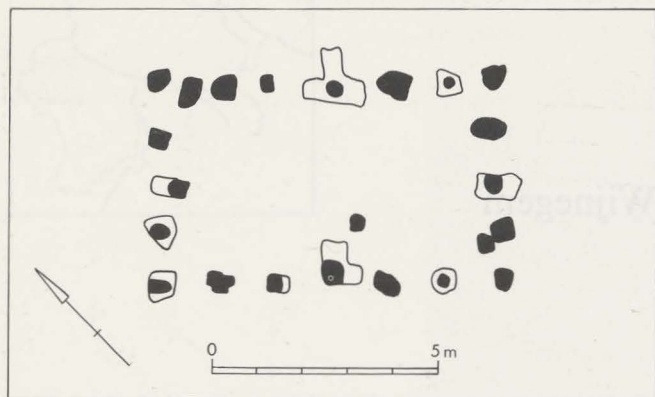
hooi (fig. 3:4), en twee rechthoekige eenschepige gebouwtjes (fig. 3:3 en 5). Wij beschikken nu over de volledige plattegronden van vijf inheems-Romeinse gebouwen, waaronder het grote "vierkant" van ca. 30 m zijde (fig. 3:1).

De twee eenschepige konstrukties zijn, evenals de Gallo-Romeinse gebouwen te Oelegem¹, van een inheemse type dat het exponent is van een eindfase in de architecturale ontwikkeling van de houtskeletbouw in onze gewesten. In beide gevallen bestaan de dakdragende elementen uit zware palen in het midden van elke zijde : de palen in het midden van de korte zijden zijn de eigenlijke nokbalkdragers van een zadeldak, terwijl de zware stijlen in het midden van de lange zijden een dwarsbalk hebben gedragen, die fungeerde als basis voor een nokstijl. Dit is de manier bij uitstek om een

¹ De Boe & Lauwers 1980.

1 Een zicht op de sporen van gebouw III.

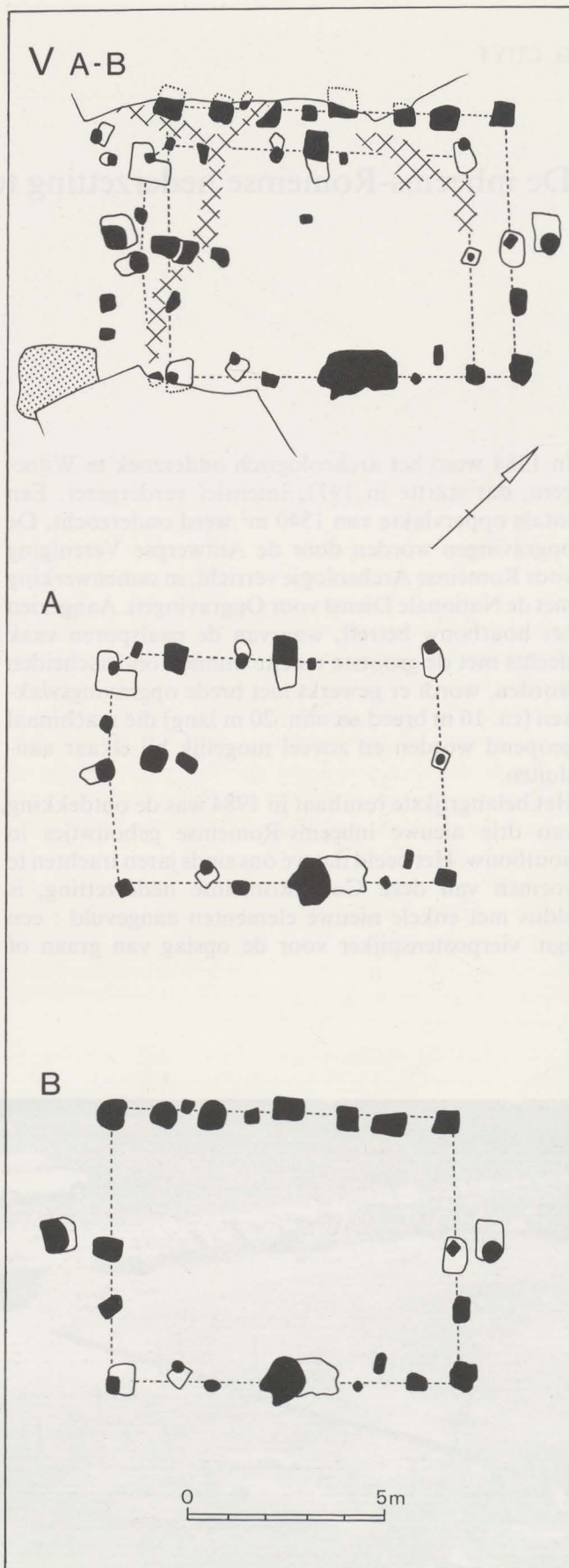
2 Plattegrond van het gebouw III.

hinderende nokdrager in het midden van het gebouwtje te supprimeren. Dit kenmerk menen wij ook reeds te hebben vastgelegd in de vijfvoudige aanbouw van het grote "vierkant"² en wordt door de opgravingen van dit jaar formeel bevestigd.

Gebouw III (fig. 1 en 4) is een duidelijk voorbeeld van een dergelijke constructie. De zware palen in het midden van elke zijde zijn gemiddeld 50 cm dieper in de vaste ondergrond ingeplant dan de overige palen. Naar de plaats van de ingang kunnen wij slechts gissen; wij opteren voor de zuidelijke hoek. De symmetrische plaatsing van de stijlen in de lange zijden doet de aanwezigheid van nog vier dwarsverbanden veronderstellen met de functie van trek balk. Daardoor achten wij een zgn. *Oberrahmverzimmerung* waarschijnlijk, waarbij de trek balken onder de muurbalken van de lange zijden verankerd werden³.

Gebouw IV (fig. 3:4) mag gerust als een graan- of hooispijker geïnterpreteerd worden. De palen ervan waren tot ca. 1 m diep in de vaste ondergrond ingegraven. Dit is helemaal niet verwonderlijk, aangezien dergelijke gebouwtjes door hun relatief grote hoogte een diepere fundering vereisten.

Het gebouw V (fig. 2) is eveneens gekenmerkt door de plaatsing van zware palen in het midden van elke zijde. Doordat deze constructie twee bouwfases heeft gekend, is de plattegrond hier wel iets ingewikkelder. Toch durven wij ons wagen aan een interpretatie zoals in fig. 4 weergegeven, nl. met twee bouwfases. Bovendien vertoont de 2de bouwfase nog een merkwaardige bijzonderheid, nl. de twee palen buiten het gebouw, als extra versterking voor de nokbalk. Dit verschijnsel is binnen de grenzen van het Romeins *Imperium* tot nu toe alleen te Oelegem waargenomen, hier slechts 6 km vandaan⁴. Ook buiten het Romeinse rijk kennen we van zulk type slechts één voorbeeld, nl. te Flögeln (Kr. Wesermünde, BRD)⁵. Gezien hun eerder geringe af-

3 Plattegrond van het gebouw V en interpretatie van de twee bouwfases.

2 Cuyt 1983, 63.

3 Trier 1969, Pl. 20.

4 De Boe & Lauwers 1980, 15-17, fig. 6. gebouw 1.

5 Schmid & Zimmerman 1976, fig. 30.

4 Algemeen plan van de inheems-Romeinse nederzetting.

metingen kennen we aan deze gebouwtjes een secundaire functie toe : bedrijfsgebouwtjes, schuurtjes of stalletjes voor kleinvee.

Al deze gebouwtjes zijn volgens eenzelfde rooilijn geaxeerd en maken waarschijnlijk deel uit van een omvangrijk, planmatig geordend hoevecomplex, waarvan het hoofdgebouw (woonhuis) nog niet gevonden is. Meer en meer dringt zich de vergelijking op met de grote agrarische sites uit de Romeinse tijd in Nederland, zoals Rijkswijk⁶, Druten⁷ en de Horden bij Wijk bij Duurstede⁸. De plattegronden van de gebouwen te Wijnegem kaderen volledig in de inheemse bouwtraditie in Noord-Gallië en vormen aldus een interessante bijdrage tot de kennis van de houtbouw in onze streken.

De archaeologica in deze context gevonden bestaan, naast een fragment van een bronzen haarspeld en van een emailfibula, uit schervenmateriaal van de IIde eeuw en van de eerste helft van de IIIde eeuw. Sporadisch werden wel vondsten geregistreerd die nog in de Iste eeuw thuishoren, zoals een randfragment van een *terra-nigra*-beker van het type Tongeren 35b, uit de tweede helft van de Iste eeuw.

Ca. 70 m ten westen van deze gebouwen bevinden er zich enkele diepe Romeinse kuilen die we omwille van hun naar onder toe verbredend profiel durven interpreteren als silokuilen. Pollenanalyse van monsters uit deze kuilen gaf een normaal landschapsbeeld weer van de Romeinse tijd in zandig Vlaanderen : "grote open

zones met grassen, (on)kruiden en kleine graanakkers, tussen eikebossen met hazelaarstruiken, een berk, een beuk en elzen in de vochtige zones. Typisch in dit toch wel zandig gebied is het ontbreken van heidevegetatie (struikheide)" (C. Verbruggen ; Laboratorium Geografie en Landschapskunde, R.U.G.).

BIBLIOGRAFIE

BLOEMERS J.H.F. 1978 : *Rijkswijk (Z.H.). 'De Bult'. Eine Siedlung der Cananefaten*, Nederlandse Oudheden 8, Amersfoort.

CUYT G. 1982 : Sporen van een inheemse en Gallo-Romeinse nederzetting te Wijnegem. In : *Conspectus MCMLXXXI*, Archaeologia Belgica 247, Brussel, 60-64.

CUYT G. 1983 : Gallo-Romeinse en middeleeuwse bewoningssporen te Wijnegem. In : *Conspectus MCMLXXXII*, Archaeologia Belgica 253, Brussel, 61-64.

CUYT G. 1984 : Gallo-Romeinse en middeleeuwse houtbouwssporen te Wijnegem. In : *Conspectus MCMLXXXIII*, Archaeologia Belgica 258, Brussel, 126-130.

DE BOE G. & LAUWERS F., *Een inheemse nederzetting uit de Romeinse tijd te Oelegem*, Archaeologia Belgica 228, Brussel.

HULST R. S. 1978, Druten-Klepperhei. Vorbericht der Ausgrabungen einer römischen Villa, *Berichten R.O.B.* 28, 133-151.

SCHMID P. & ZIMMERMANN W.H. 1976, Flögel - zur Struktur einer Siedlung des 1. bis 5. Jhs n. Chr. im Küstengebiet der südlichen Nordsee, *Probleme der Küstenforschung im südlichen Nordseegebiet* 11, 1-77.

TRIER B. 1969 : *Das Haus im Nordwesten der Germania Libera*, Veröffentl. Altetumskommission Provinzialinst. f. Westfälischer Landes - u. Volksk. 4, Münster.

VAN ES W.A. 1982 : Ländliche Siedlungen der Kaiserzeit in den Niederlanden, *Offa* 39, 139-154.

6 Bloemers 1978.

7 Hulst 1978.

8 Van Es 1982, 145, 146, 153.